

Katriina Kuusisto

Tiia Matikka

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Humanistisen alan ammattikorkeakoulututkinto

Tulkki (AMK)

Viittomakieli ja tulkkauk-

Opinnäytetyö, 2021

MIKSI VAUVALLE LÄSSYTETÄÄN?

Hoivapuheen, musiikin ja laulujen vaikutus lapsen kielen kehitykseen

TIIVISTELMÄ

Katriina Kuusisto & Tiia Matikka

Miksi vauvalle lässytetään? Hoivapuheen, musiikin ja laulujen vaikutus lapsen kielen kehitykseen

39 sivua ja 6 liitettä

Kevät 2021

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Humanistisen alan ammattikorkeakoulututkinto

Tulkki (AMK)

Viittomakieli ja tulkkaus

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää miten, musiikki ja laulut vaikuttavat lapsen kielen kehitykseen. Tavoitteena oli löytää perusteluja sille, miksi musiikkia ja lauluja kannattaa käyttää kielen kehityksen tukena. Lisäksi opinnäytetyössä tuotettiin neljä (4) aiemmin julkaisematonta tukiviitottua lastenlauluvideota. Tukiviitotut lastenlauluvideot tehtiin yhteistyössä säveltäjä ja sanoittaja Ulla Köhlerin kanssa. Työn tilaaja oli Kehitysvammaliitto, ja videot julkaistiin heidän ylläpitämälleen Papunet-verkkosivustolle.

Opinnäytetyön aineistonhankintamenetelmänä oli kuvaileva kirjallisuuskatsaus. Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen avulla etsittiin jo olemassa olevien tutkimusten joukosta vastauksia kysymykseen, miten musiikki ja laulut vaikuttavat lapsen kielen kehitykseen. Löydetty tieto ja tutkimustulokset analysoitiin aineistolähtöistä sisällönanalyysia käyttäen. Tulokset esitettiin teemoittain luokiteltuna.

Tutkittujen aineistojen ja niistä löytyneiden tutkimustulosten perusteella voitiin yksimielisesti todeta, että hoivapuheella, lauluilla ja musiikilla on positiivisia vaikutuksia lapsen kielen kehitykseen. Opinnäytetyön tuoteosa vastaa työelämän tarpeeseen. Tukiviitotut lastenlaulut ovat menetelmällisesti oikein tuotettua uutta materiaalia. Lisäksi ne ovat viittomistoltaan oikeellisia ja pohjautuvat opinnäytetyön tietoperustaan.

Opinnäytetyön tulosten mukaan on perusteltua ja kannattavaa tarjota lapselle erilaisia musiikillisia kokemuksia jo vauvasta lähtien. Tuutulaulut, erilaiset laululeikit ja muu musiikkitoiminta kannattaa ottaa lapsiperheissä osaksi vuorovaikutustilanteita. Helposti kaikkien saavutettavissa olevien tukiviitottujen lastenlauluvideoiden katsominen on yksi mahdollinen tapa vahvistaa vuorovaikutusta ja tukea lapsen kielellistä kehitystä.

Asiasanat: hoivapuhe, kielen kehitys, kirjallisuuskatsaus, laulut, musiikki, sisällönanalyysi, tukiviitottu

ABSTRACT

Katriina Kuusisto & Tiia Matikka

Why do we use condescending baby talk? The influence of care speech, music and songs on the development of child's language

39 pages and 6 appendices

Spring 2021

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor's Degree Programme in Humanities

Interpreter, Sign Language and Interpreting

The purpose of the thesis was to find out how music, and songs affect the development of the child's language. The goal was to find justifications for why music and songs are worth using as support for language development. In addition, four (4) new children's song videos where speech-supporting signs are used were produced. Those videos were made in collaboration with composer and lyricist Ulla Köhler. The subscriber to the work was The Finnish Association on Intellectual and Developmental Disabilities (FAIDD) and the videos were posted on Pappunet which is a web page maintained by FAIDD.

A descriptive literature review was used as a method of acquisition of material of the thesis. A descriptive literature review was used to search among already existing studies for answers to the research question of how music and songs affect the development of a child's language. The data found and the results of the research were analysed using material-driven content analysis. The results were presented as categorized by themes.

On the basis of the data examined and the findings found in them, it can be unanimously established that care speech, songs and music have positive effects on the development of the child's language. The product part of the thesis responds to the need for working life. Children's song videos where speech-supporting signs are used are methodically correctly produced new material. In addition, in the songs speech-supporting signs are correct and based on the knowledge base of the thesis.

According to the results of the thesis, it is justified and profitable to offer the child various musical experiences from the very beginning. The lullabies, various vocal plays and other musical activities are worth using in interaction situations of a family with children. The functional part of the thesis developed a material selection of speech-supporting sign songs with four (4) new and reliable songs. Watching these song videos that are easy to find and available to everyone is one possible way to strengthen interaction and support the child's linguistic development.

Keywords: care speech, language development, literature review, songs, music, content analysis, speech-supporting signed

TUKIVIITOTTU TIIVISTELMÄ

Katriina Kuusisto & Tiia Matikka

Miksi vauvalle lässytetään? Hoivapuheen, musiikin ja laulujen vaikutus lapsen kielen kehitykseen

39 sivua ja 6 liitettä

Kevät 2021

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Humanistisen alan ammattikorkeakoulututkinto

Tulkki (AMK), viittomakieli ja tulkkaus

<https://youtu.be/a80jqeG6tzk>

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 OIKEUS KIELEEN JA KOMMUNIKOINTIIN	6
3 MONIAMMATILLINEN TYÖ OPINNÄYTETYÖSSÄMME	9
4 PUHEVAMMAISEN HENKILÖN KANSSA KOMMUNIKOINTI	11
4.1 Puhetta tukeva ja korvaava kommunikointi Suomessa.....	11
4.2 Tukiviittomat ja tukiviitottu laulu.....	12
5 LAPSEN KIELEN KEHITYS.....	13
5.1 Kielen kehityksen alkuvaiheet	14
5.2 Kehityksellinen kielihäiriö ja muut kielenkehityksen häiriöt	16
6 LAULUJEN JA HOIVAPUHEEN MERKITYS VARHAISLAPSUUDESSA..	18
7 MUSIIKIN VAIKUTUS LAPSEN KIELEN KEHITYKSEEN	20
7.1 Musiikkiterapia lapsen kielen kehityksen tukena.....	21
7.2 Musiikki ja laulut kuntoutusmenetelmänä.....	22
8 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TOTEUTTAMINEN	24
8.1 Laadullinen kirjallisuuskatsaus	24
8.2 Kuvaileva kirjallisuuskatsaus.....	25
8.3 Aineistolähtöinen sisällönanalyysi	25
8.4 Aineiston haku ja analysointi.....	26
9 TUKIVIITOTTUJEN LAULUVIDEOIDEN TOTEUTUS	30
10 TULOKSET	33
11 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	34
LÄHTEET	36
LIITE 1. Sopimus käyttöoikeuksista lastenlauluihin	40
LIITE 2. Pikkuauto ahmatti	41

LIITE 3. Norsu kävelyllä	42
LIITE 4. Kuutamo	43
LIITE 5. Minkä mä nään	44
LIITE 6. Valittujen laulujen sanat.....	45

1 JOHDANTO

Musiikki on tärkeä tapa käsitellä tunteita ja ilmaista itseään. Lisäksi laulut ovat luonnollinen keino oppia uusia sanoja. Ne voivat toimia vuorovaikutuksen tukena ja apuna kommunikoinnin kehityksessä. Opinnäytetyössämme perehdymme kirjallisuuteen, joka käsittelee musiikin ja lässytyksen eli hoivapuheen vaikutusta lapsen kielen kehitykseen sekä siihen, miten musiikkia voidaan käyttää kielihäiriöisen lapsen kuntoutuksessa. Tässä opinnäytetyössä lässytyksellä tarkoitetaan sitä, kun vauvalle puhuttaessa omaa puhetta muutetaan lempeämmäksi. Lisäksi tuotimme aiemmin julkaisemattomia tukiviitottuja lastenlauluvideoita, jotka soveltuvat niin opetuskäyttöön kuin ihmisten vapaaseen käyttöön. Toinen meistä on saanut todistaa musiikin vaikutusta kielen kehitykseen aitiopaikalta oman lapsensa kanssa. Hänen tyttärensä oppi laulamaan lastenlauluja paljon ennen kuin osasi muodostaa lauseita.

Laulut tuotettiin Kehitysvammaliitolle ja ne julkaistiin sen ylläpitämällä Papunet-verkkosivustolla. Kehitysvammaliitto on kielen ja puhetta tukevien kommunikointimenetelmien opetuksessa ja ohjauksessa erittäin tunnettu ja tärkeä osa sidosryhmäverkostoa. Kehitysvammaliiton ylläpitämällä Papunet-sivustolla materiaali on helposti saavutettavissa. Tiesimme heti alussa, että haluamme opinnäytetyömme olevan hyödyllinen ja tulevan tarpeeseen alallamme työskenteleville, asiakasryhmillemme sekä sidosryhmille. Opinnäytetyöstämme nämä ryhmät voivat saada uutta tietoa aiheestamme ja mahdollisesti hyödyntää sitä omassa työssään ja elämässään. Lisäksi kaikki saavat uutta tukiviitottua materiaalia hyödynnettäväkseen.

Internetissä on vain vähän tukiviitottuja lastenlauluja. Tämän vuoksi haluamme monipuolistaa tukiviitottua lauluvalikoimaa. Tukiviitotun lauluvalikoiman monipuolistaminen on ajankohtaista ja tärkeää, koska materiaalia löytyy niin vähän. Kehitysvammaliitosta onkin oltu Diakonia-ammattikorkeakouluun yhteydessä jo aiemmin tukiviitottujen laulujen tarpeesta. Kehitysvammaliiton lisäksi opinnäytetyö on toteutettu yhteistyönä säveltäjä ja sanoittaja Ulla Köhlerin kanssa. Hän on tarjon-

nut kappaleet tukiviitottuihin lauluvideoihin. Opinnäytetyö on tehty moniammatillisena työnä, koska sen merkitys alallamme korostuu koko ajan. Esimerkiksi kommunikaatio-ohjaajien ja puheterapeuttien välinen yhteistyö on yhä tiiviimpää, jotta asiakkaalle saadaan luotua mahdollisimman hyvät lähtökohdat kielen oppimiselle. Työn toiminnallisessa osassa on ollut mukana usean eri alan ammattilaisia. Ammatillista kasvuamme ajatellen yhteistyö muiden alojen edustajien kanssa ja heidän työhönsä tutustuminen on olennaista. Se kehittää meidän taitojamme työskennellä osana moniammatillista tiimiä, koska näin ymmärrämme paremmin muiden osapuolien työnkuvia.

Tukiviitotuista lastenlauluvideoista hyötyvät erityisesti puhevammaisten lasten lähi-ihmiset, koska heillä on suuri merkitys lapsen kommunikaation tukemisessa. Lisäksi niistä hyötyvät lasten kanssa työskentelevät asiantuntijat sekä kaikki ne lapset, jotka tarvitsevat tukea ymmärtämisessä ja kommunikoinnissa. Tukiviittomien käyttö tukee lapsen kielen kehitystä, joten nämä laulut soveltuvat loistavasti myös maahanmuuttajille uuden kielen harjoittelun avuksi. Tukiviittomamme lastenlaulut ovat uusia, eikä niitä ole aiemmin julkaistu missään. Tuomme siis työmme kautta suomenkieliseen lastenlauluvalikoimaan aivan uusia lauluja.

Olemme havainnoineet salatessa lasten kasvatukseen liittyvässä Facebook-ryhmässä käytyjen keskustelujen perusteella, että tukiviittomat kiinnostavat yhä useampia ihmisiä. Varsinkin lapsiperheissä niiden käytöstä on kiinnostuttu, vaikkei keskustelijoiden mukaan niiden käytölle ole varsinaista tarvetta. Internetissä on tukiviitottuja lauluja ja videoita, joiden tekijöillä ei välttämättä ole koulutusta tukiviittomien käytöstä. Omien havaintojemme sekä lehtoreiden konsultoinnin ja verkkosanakirjatarkistuksen jälkeen olemme tulleet siihen tulokseen, että joidenkin laulujen tukiviittomat ovat virheellisiä. Haluamme levittää tietoisuutta siitä, että tukiviittomien taustalla vaikuttavat monet osatekijät ja ne ovat tarkoin valittuja. Tästä syystä niiden käyttö ei ole niin yksinkertaista kuin luullaan. Tukiviittomien käyttö on lisääntynyt myös saavutettavissa palveluissa, kuten YLEn suositussa lastenohjelmassa Pikku Kakkosessa. Heidän verkkosivustollaan on paljon muun muassa tukiviitottuja loruja sekä satuja, ja joka torstai tulee televisiosta tukiviitottu jakso Pikku Kakkosta.

2 OIKEUS KIELEEN JA KOMMUNIKOINTIIN

Kuulluksi tuleminen ja kommunikointi on jokaisen ihmisen perusoikeus. Opinnäytetyössämme käsitellään tukiviittomia ja niiden käyttäjäryhmiä. Tukiviittomia voivat käyttää henkilöt, jotka pystyvät liikuttamaan käsiään tuottaakseen viittomia. Tukiviittomien käyttö edellyttää myös käsillä tuotettujen liikkeiden havainnointia ja ymmärtämistä. (Papunet. Tietoa. Puhetta korvaava kommunikointi. Tukiviittomat.) Tukiviittomien käyttäjäryhmä on hyvin laaja, sillä niiden käytöstä hyötyy moni, vaikka se ei olisikaan henkilön varsinainen kommunikointimenetelmä.

Tukiviittomat kuuluvat puhetta tukeviin kommunikointimenetelmiin. Näin ollen työssä perehdytään lakeihin, jotka käsittelevät käyttäjäryhmien oikeuksia. Tällaisia lakeja ovat esimerkiksi Suomen perustuslaki, kielilaki, sosiaalihuoltolaki, yhdenvertaisuuslaki, vammaispalvelulaki sekä Yhdistyneiden kansakuntien vammaisyleissopimus. Puhetta tukevien ja korvaavien kommunikointimenetelmien käyttäjäryhmien kommunikoinnin kannalta keskeisimpiä lakeja ovat yhdenvertaisuuslaki, Yhdistyneiden kansakuntien ihmisoikeuksien julistus sekä Yhdistyneiden kansakuntien vammaisyleissopimus.

YK:n ihmisoikeuksien julistuksen tavoite on olla yhteisenä ohjeena, jota kaikki pyrkivät noudattamaan. Julistuksen tarkoitus on edistää siinä esitettyjen oikeuksien ja vapauksien kunnioittamista. Julistuksen ensimmäisessä artiklassa lausutaan, että ”Kaikki ihmiset syntyvät vapaina ja tasavertaisina arvoltaan ja oikeuksiltaan” ja kolmannessa artiklassa, että ”Kullakin yksilöllä on oikeus elämään, vapauteen ja henkilökohtaiseen turvallisuuteen.” (Ihmisoikeusliitto. Ihmisoikeudet. Ihmisoikeuksien julistus.)

Yhdenvertaisuuslain (L1325/2014) ensimmäisen luvun ensimmäisessä pykälässä todetaan, että ”Lain tarkoituksena on edistää yhdenvertaisuutta ja ehkäistä syrjintää sekä tehostaa syrjinnän kohteeksi joutuneen oikeusturvaa.” Yhdenvertaisuuslain (L1325/2014) kolmannen luvun kahdeksannen pykälän mukaan ketään ei saa syrjiä esimerkiksi kielen, terveydentilan tai vammaisuuden takia. Li-

säksi yhdenvertaisuuslaissa (L1325/2014) on säädetty, että ”Viranomaisen, koulutuksen järjestäjän, työnantajan sekä tavaroiden tai palvelujen tarjoajan on tehtävä asianmukaiset ja kulloisessakin tilanteessa tarvittavat kohtuulliset mukaukset, jotta vammainen henkilö voi yhdenvertaisesti muiden kanssa asioida viranomaisissa sekä saada koulutusta, työtä ja yleisesti tarjolla olevia tavaroita ja palveluita samoin kuin suoriutua työtehtävistä ja edetä työuralla.”

YK:n vammaisyleissopimuksen (L27/2016) ensimmäisessä artiklassa todetaan seuraavaa: ”Tämän yleissopimuksen tarkoituksena on edistää, suojella ja taata kaikille vammaisille henkilöille täysimääräisesti ja yhdenvertaisesti kaikki ihmisoi-keudet ja perusvapaudet sekä edistää vammaisten henkilöiden synnynnäisen arvon kunnioittamista.” Lisäksi YK:n vammaisyleissopimuksen (L27/2016) 21 artiklan mukaan ”Sopimuspuolet toteuttavat kaikki asianmukaiset toimet varmistaakseen, että vammaiset henkilöt voivat käyttää oikeutta sanan- ja mielipiteenvapau-teen, mukaan lukien vapaus etsiä, vastaanottaa ja välittää tietoja ja ajatuksia yhdenvertaisesti muiden kanssa sekä käyttäen kaikkia valitsemiaan tämän yleisso-pimuksen 2 artiklassa määriteltäviä viestintämuotoja.”

Jotta oikeus kieleen ja kommunikointiin toteutuu, on kaiken tiedon oltava saavu-tettavissa. Saavutettavuuden tarkoituksena on edistää yhdenvertaisuutta. Verk-kopalvelu tai kohde on saavutettavissa, kun se on kaikkien löydettävissä ja saa-tavilla helposti. Tärkeää on, että tieto on helposti ymmärrettävää ja selkeää. Saa-vutettavuudella pyritään huomioimaan myös käyttäjien erilaiset tarpeet, tilanteet, rajoitteet sekä haasteet. Jokainen ihminen on yksilö, joten saavutettavuuskin täy-tyy miettiä yksilöllisesti. Se mikä on yhdelle saavutettavissa, ei välttämättä riitä toiselle. (Celia. Saavutettavuus.)

Euroopan parlamentti ja Euroopan unionin neuvosto ovat määränneet 2016 di-rektiivin saavutettavuudesta julkisen sektorin toimijoiden verkkosivustoille sekä mobiilisovelluksille. Saavutettavuusdirektiivissä (Euroopan parlamentin ja neu-voston direktiivi (EU) 2016/2102) todetaan, että ”Saavutettavuudella olisi ymmär-rettävä tarkoitettavan periaatteita ja tekniikoita, joita on noudatettava verkkosi-vustojen ja mobiilisovellusten suunnittelussa, kehittämisessä, ylläpidossa ja päi-

vittämisessä, jotta ne olisivat paremmin käyttäjien, erityisesti vammaisten henkilöiden, saavutettavissa.” Tämän opinnäytetyön tukiviitotut lauluvideot tulevat jäämään pysyvästi työn tilaajan verkkosivustolle sekä YouTube-kanavalle. Ne ovat siellä kaikkien saatavilla, joten saavutettavuusdirektiivin mukaan niiden tulee olla tekstitettyjä (Aluehallintovirasto. Digipalvelulain vaatimukset. Videoiden ja äänilähetysten saavutettavuus.)

3 MONIAMMATILLINEN TYÖ OPINNÄYTETYÖSSÄMME

Moniammatillista työtä on toiminta, jossa kahden tai useamman eri alan ammattilaiset työskentelevät yhteisen tavoitteen eteen niin, että valta, tiedot ja taidot jaetaan. Moniammatillinen yhteistyö vaatii jokaiselta osapuolelta vastuun ottamista sekä ymmärrystä omasta tehtävästään työyhteisössä. Lisäksi osapuolten tulee kunnioittaa toisiaan sekä osata kuunnella ja ilmaista itseään. (Kontio 2010, 8.) Tämä opinnäytetyö tehtiin moniammatillisena työnä Kehitysvammaliiton sekä säveltäjä ja sanoittaja Ulla Köhlerin kanssa. Kehitysvammaliitto toimi työn toiminnallisen osan tilaajana ja liiton eri osaamisalueiden ammattilaiset osallistuivat tukiviitottujen lastenlauluvideoiden työstämisprosessiin. Yhdessä Ulla Köhlerin kanssa päätettiin, valitaanko hänen valmiista teoksistaan neljä laulua vai tehdäkö kokonaan uudet laulut. Lisäksi häntä konsultoitin prosessin eri vaiheissa lauluista ja videoista.

Työn tilaaja Kehitysvammaliitto on rekisteröity yhdistys, joka pyrkii parantamaan kehitysvammaisten ja muiden erityistä tukea tarvitsevien asemaa yhteiskunnassa. Kehitysvammaliiton tarkoituksena on toimia kansalaisten äänen lujittajana ja esteettömän elämän edistäjänä. Liitto tekee muun muassa tutkimuksia ja materiaaleja sekä kouluttaa ja pyrkii toimimaan vaikuttajana. Kehitysvammaliiton toiminnan pohjana on YK:n vammaisten ihmisten oikeuksia koskeva sopimus. (Kehitysvammaliitto. Liitto. Liitto.)

Papunet on Kehitysvammaliiton ylläpitämä verkkosivusto, joka jakaa tietoa, apua ja monenlaisia materiaaleja kommunikointiin ja erilaisiin vammoihin liittyen. Ne on tarkoitettu henkilöille, joilla on puhevamma sekä heidän läheisilleen ja alan ammattilaisille. Papunetin tavoitteena on edistää puhevammaisten henkilöiden sekä vuorovaikutuksessa ja oppimisessa tukea tarvitsevien asemaa ja osallisuutta yhteiskunnassa. Sivusto mahdollistaa myös uusien ystävyysyhteisöjen luomisen sekä yhteydenpidon. Papunetin kaikki tieto ja materiaali ovat käytettävissä ilmaiseksi. (Papunet. Mikä Papunet on? Papunetin tehtävät.)

Kehitysvammaliiton sekä Papunetin sivustot ovat hyviä lähdemateriaaleja myös kommunikaatio-ohjaajalle, sillä ne tarjoavat runsaasti tietoa sekä materiaaleja, joita kommunikaatio-ohjaaja voi käyttää työssään. Papunetistä löytyy muun muassa kuvatyökalu, jota ohjaaja voi käyttää opetusmateriaaliensa valmistusta varten, mutta se soveltuu myös perheiden omaan käyttöön.

4 PUHEVAMMAISEN HENKILÖN KANSSA KOMMUNIKOINTI

Puhevammoja on erilaatuisia ja eriasteisia. Puhe voi olla epäselvää, sitä voi olla vaikea tuottaa tai se voi puuttua kokonaan. Puhevamma voi johtua muun muassa puhe- ja ääntöelimistön toimimattomuudesta, sairaudesta tai vammasta. Puhevamma voi olla synnynnäinen tai myöhemmin ilmaantuva. Vammaan liittyy usein myös ymmärtämisen, lukemisen ja/tai kirjoittamisen vaikeuksia. (Papunet. Tietoa. Mitä on puhevammaisuus?) Lukemisen ja kirjoittamisen osaaminen on yhteydessä kieleen, joten myös kyseisten taitojen häiriintyminen on yhteydessä kielellisen prosessin ongelmiin (Ponsila 2006, 79). Henkilö, jolla on puhevamma, kuulee, mutta hän ei selviydy arjesta puheella. Hänellä on vaikeuksia joko puheen tuotossa ja ymmärtämisessä tai vain toisessa niistä. Lisäksi haasteita voi olla lukemisessa ja kirjoittamisessa. Noin 65 000 suomalaisella on jonkinasteinen puhevamma, ja 30 000:lla heistä on tarve puhetta korvaaville menetelmille. (Papunet. Tietoa. Mitä on puhevammaisuus?)

4.1 Puhetta tukeva ja korvaava kommunikointi Suomessa

Puhetta tukevista ja korvaavista kommunikointimenetelmistä käytetään lyhennettä AAC, joka tulee sanoista Augmentative and Alternative Communication. Puhetta tukevia kommunikointimenetelmiä käytetään silloin, kun henkilö tarvitsee tukea puheen tuottamiseen sekä ymmärtämiseen. Tällaisia menetelmiä käytetään samanaikaisesti puheen kanssa, ja niitä ovat esimerkiksi tukiviittomat ja yksittäiset kuvat. Puhetta korvaavia kommunikointimenetelmiä käytetään silloin, kun henkilö ei pysty kommunikoimaan puheen avulla. Näitä menetelmiä ovat esimerkiksi puhelaitteet, kommunikaatiokansiot, kommunikointiohjelmat, blisskieli sekä aakkostaulut. Jotta kommunikointi puhetta tukevien ja korvaavien menetelmien kanssa on mahdollista, vaatii se lähimpiin aktiivista osallistumista ja mallia kommunikoinnissa. Kommunikointimenetelmä katsotaan jokaiselle yksilöllisesti niin, että se täyttää kunkin henkilön tarpeet. Arvioinnista ja menetelmän tai menetelmien valinnasta sekä perehdytyksestä vastaa puheterapeutti. (Papunet. Tie-

toa. Puhetta korvaava kommunikointi.) Puhetta tukevilla ja korvaavilla kommunikointimenetelmillä voidaan täydentää, korvata ja kehittää kattavasti lapsen kehitysmätöntä kieltä (Ikonen ym. 2014, 204).

4.2 Tukiviittomat ja tukiviitottu laulu

Tukiviittomat ovat olleet ensimmäinen ja myös eniten käytetty puhetta tukeva ja korvaava kommunikointimenetelmä Suomessa (Huuhtanen 2011, 27). Tukiviittomia käytetään puheen kanssa samanaikaisesti. Lauseista valitaan viestin merkityksen ymmärtämisen kannalta tärkeimmät sanat, jotka viitotaan puheen rinnalla. Viittomat tulevat suomalaisesta viittomakielestä. Niiden tarkoituksena on rytmittää ja hidastaa puhujan puhetta niin, että viesti on helpommin ymmärrettävissä. (Papunet. Tietoa. Puhetta korvaava kommunikointi. Tukiviittomat.) Lisäksi kuultu viesti vahvistuu, kun tukiviittomia katsoessa kuulohavainnon rinnalle saa näköhavainnon. Tukiviittomat auttavat ja edistävät puheen kehitystä. (Papunet. Tietoa. Puhetta korvaava kommunikointi. Tukiviittomat). Tukiviittomat toimivat myös puheen kehityksen tukena sekä kasvattavat puheyriyksen määrää. Ne lisäävät kommunikointia kuulevilla, puhumattomilla lapsilla sekä usein aikuisillakin. Jos puhe kuitenkin lähtee kehittymään, viittomat syrjäytyvät. Puheen kehityksen erityisvaikeus voi myös olla niin voimakas, että viittomien käytöstä tulee pysyvää. Tällöin viittomien käyttämisen aloittaminen varhaisessa vaiheessa on erittäin tärkeää. Aikuisella on velvollisuus antaa oikea ja asianmukainen tukiviittoma malli lapselle, vaikka tämä ei osaisikaan matkia oikein. (Huuhtanen 2011, 28–30.)

Tukiviitotussa laulussa viittomien tarkoituksena on tehdä laulusta helpommin ymmärrettävä. Viittomien käyttö laulaessa rytmittää laulun kulkua sekä tekee siitä visuaalisemman katsojalle. Tukiviitotut laulut kehittävät myös aivoja monipuolisesti, sillä kun lapsi joutuu ajattelemaan sekä viittomien että laulujen sanoja yhtä aikaa, aivot toimivat erittäin aktiivisesti (Torppa ym. 2010, 265–266). Lapsen ymmärtämistä helpottaa ja mielenkiintoa kasvattaa aikuisen lapsenmielinen sekä höpsöttelevä äänensävy. Äänensävyyn on olennaista olla myös lämmin. (Nurmi-laakso 2011, 39.)

5 LAPSEN KIELEN KEHITYS

Ei voi tarpeeksi korostaa sitä, kuinka tärkeä vaikutus kielellä ja vuorovaikutuksella on lapsen kehittämisessä. Jotta pystyy ilmaisemaan omaa minäänsä ja yksilöllisyyttä, tarvitaan kieltä. (Nurmilaakso & Välimäki 2011, 5, 31.) Kielen kehitys alkaa jo kohdussa. Sikiö luo vahvan siteen äidin ääneen puheen ja äänimaailman kautta. Näin sikiö oppii tunnistamaan tulevan äidinkielsensä piirteitä. (Huotilainen & Partanen 2010, 177.) Vaikka vauva oppiikin jo kohdussa tunnistamaan tulevan äidinkielsensä piirteitä, ei hänellä ole syntyessään vielä tarkkaa käsitystä siitä, mikä hänen äidinkielsensä on. Vauva on vastaanottavainen kaikelle puheelle ja musiikille. Kuitenkin jo ensimmäisten 12 kuukauden aikana vauvalle kehittyy kyky tunnistaa kielten joukosta omalle äidinkielelleen ominaisia piirteitä. Tämän lisäksi vauva osaa myös erottaa musiikista omalle musiikkikulttuurilleen ominaisia piirteitä. (Särkämö & Tervaniemi 2010, 44.)

Kielenoppiminen vaatii erilaisia kykyjä. Lapsella itsellään tulee olla kiinnostus puhetta kohtaan sekä halu matkia. Lisäksi kielenoppiminen vaatii taitoa osata suunnata tarkkaavaisuutensa samaan asiaan muiden ihmisten kanssa. Ilman tätä tarkkaavaisuuskykyä puheen oppimiseen tulee puutteita. (Huotilainen & Partanen 2010, 177.) Jotta kielen kehitys on mahdollista, se edellyttää kommunikatiivyn varhaista kehittymistä (Huuhtanen 2011, 13). Lapsen kieli kehittyy jatkuvasti ja se vaikuttaa myös puheen kehitykseen (Nurmilaakso 2011, 31). Kielenoppimisen edellytyksien kannalta tärkeitä ovat myös aistitoiminnot ja niiden kehittyminen sekä kognitiiviset taidot. Kun lapsen kasvuympäristö tarjoaa monipuolisesti kielellisiä virikkeitä, on kielen oppimiselle ja kehitykselle luotu ihanteelliset olosuhteet. (Guttorm & Jansson-Verkasalo 2010, 182.) Lapsi saa kielestä elementit muun muassa ajattelemiseen, havaitsemiseen, tietämiseen sekä tuntemiseen (Nurmilaakso & Välimäki 2011, 5).

Kielenoppiminen on yksilöllistä, vaikka sen etenemiseen onkin olemassa tietynlainen kriittinen kausi, jolloin kieli tulisi oppia. Tyypillisesti ensimmäiset sanat tulevat noin vuoden ikäisenä. Ennen kuin lapsi alkaa tuottaa sanoja, hän yleensä

ymmärtää niitä jo jonkin verran. (Guttorm & Jansson-Verkasalo 2010, 183.) Vanhemmat odottavat malttamattomina lapselta ensimmäistä sanaa. Jos ystävän lapsi osaa jo monta sanaa, eikä oma lapsi ole sanonut vielä sanaakaan, saattaa vanhemmalle nousta huoli oman lapsen kielellisestä kehityksestä. Tällöin pitää kuitenkin muistaa, että lapset ovat yksilöllisiä. Toisilla ensimmäisten sanojen tulleminen kestää kauemmin kuin toisilla. Kielen kehitys ei myöskään etene tasaisesti, vaan sille on tavanomaista erilaiset vaiheet. On vaiheita, joissa opitaan nopeassa ajassa monta sanaa ja vastapainona tasaisia vaiheita, jolloin uusia sanoja ei tule. (Guttorm & Jansson-Verkasalo 2010, 183.)

Aina kielen oppiminen ei tapahdu helposti. Mikäli huomataan, että lapsen kielen kehitys ei etene toivotulla tavalla, aletaan tutkia, mistä se voisi johtua. Kielen kehityksen etenemiseen puututaan silloin, jos lapsi ei kaksivuotiaana tuota kahden sanan lauseita ja hänen sanavarastoonsa kuuluu alle 50 sanaa. Kielen kehityksen arviointi tapahtuu moniammatillisena työnä, johon osallistuvat muun muassa lääkärit, terveydenhoitajat, puhe- ja toimintaterapeutit sekä lastentarhanopettajat. (Guttorm & Jansson-Verkasalo 2010, 184.) Kielen kehityksen prosessi on kuitenkin aina pitkä (Huuhtanen 2011, 13).

5.1 Kielen kehityksen alkuvaiheet

Vanhemmat helposti vertailevat muiden lasten kehitysvaiheita oman lapsensa kehitykseen. Tästä saattaa syntyä stressiä, jos oman lapsen kehitys ei ole samalla tasolla kuin muiden. Erityisesti kielen kehityksen varhaisvaiheessa on turhaa vertailla lasten kehitysvaiheita keskenään, sillä jokaisen lapsen kielen kehitys on yksilöllistä (Savinainen-Makkonen & Kunnari 2014, 114). Ennen kuin lapsi oppii sanoja, hän oppii aikuisen tukemana jakamaan tarkkaavaisuuttaan eri asioihin ja ilmaisee itseään ilmeillä ja eleillä (Savinainen-Makkonen & Kunnari 2014, 115).

Sanojen ymmärtäminen tulee kehityksessä ennen tuottamista. Vauvan ollessa noin kahdeksan kuukauden ikäinen, voi huomata merkkejä siitä, että vauva alkaa ymmärtää sanoja ja vähitellen myös kokonaisuuksia. Osa lapsista alkaa tuottaa ensimmäisiä sanoja vuoden ikäisenä. Kaikkien lasten kohdalla sanoja ei tule vielä

vuoden iässä. Se ei kuitenkaan tarkoita vielä, että kielen kehityksessä olisi viivästymää vaan tässä kohtaa puhutaan juuri niistä yksilöllisistä eroista. Keskimäärin puolentoista vuoden ikäisiksi lapset kommunikoivat ääntelyllä ja jokeltelulla sanojen sijaan. (Savinainen-Makkonen & Kunnari 2014, 115.)

Kielen kehityksessä puhutaan ensisanojen kaudesta. Se tarkoittaa aikaa jona lapsi oppii ensimmäiset 50 sanaa. Ne lapset, jotka ovat alkaneet tuottaa sanoja vuoden iässä saavuttavat 50 sanan rajapyykin noin puolentoista vuoden ikäisenä. Ne lapset taas, jotka ovat alkaneet tuottaa sanoja puolentoista vuoden ikäisenä saavuttavat 50 sanan rajapyykin noin kaksivuotiaana. (Savinainen-Makkonen & Kunnari 2014, 115.) Mikäli lapsi ei kaksivuotiaana tuota 50 sanaa tutkitaan, onko hänellä, joitakin kielen kehityksen riskitekijöitä, kuten esimerkiksi onko hän syntynyt keskosena. Jos riskitekijöitä ei löydy, lapsella tuskin on mitään kielen kehityksen ongelmia nyt tai jatkossa. Yksinkertaisesti kyse on vain siitä, että lapsi oppii puhumaan myöhemmin. Nämä myöhään puhumaan alkaneet lapset ovat puheen kehityksessä ikätoveriensa tasolla noin kolmevuotiaana. (Savinainen-Makkonen & Kunnari 2014, 117.)

Ensisanojen kautta seuraa sanapyrähdysvaihe. Tämän vaiheen aikana lapsi oppii uusia sanoja nopeaan tahtiin. Ymmärtäessään sanojen vaikutuksen ympärillä olevien ihmisten toimintaan, lapsi motivoituu myös käyttämään sanoja aktiivisesti. (Savinainen-Makkonen & Kunnari 2014, 115.) Sanavarasto alkaa karttua kahden ikävuoden jälkeen hurjaa vauhtia. Lapsi saattaa oppia joka päivä kymmenen uutta sanaa, mikä tarkoittaa viikotason 70 uutta sanaa. Yksilölliset erot ovat kuitenkin suuria. Joku saattaa osata jo 600 sanaa ja joku taas ei tuota vielä yhtään sanaa. (Savinainen-Makkonen & Kunnari 2014, 116.)

Aikuinen voi tukea lapsen kielen kehitystä esimerkiksi toistamalla lapsen puhetta, jolloin lapsi saa ilmaisulleen vahvisteen sanan oikeassa muodossa ja oikealla tavalla sanottuna (Stolt & Salmi 2020, 89). Jos lapsi esimerkiksi sanoo ”amppu”, aikuinen toistaa ”lamppu”. Aikuisen toimiessa pitkäjänteisesti näin lapsi oppii vähitellen sanomaan sanan oikein. Aikuinen voi myös nimetä lapsen kiinnostuksen kohteita. Huomatessaan, että lapsi on kovin kiinnostunut esimerkiksi lähellä olevasta hiekkalaatikosta, aikuinen voi nimetä lapselle hiekkalaatikon ja siellä olevat

lelut. Lapsi kuulee uusia sanoja ja on motivoituneempi oppimaan niitä, koska ne asiat kiinnostavat häntä. (Stolt & Salmi 2020, 89.) Tärkeää on muistaa, että merkittävä osa muun muassa kielen ja muidenkin taitojen oppimisesta sekä ymmärtämisestä tapahtuu päivittäisessä vuorovaikutuksessa lapsen ja aikuisen välillä. Näissä tilanteissa lapsi pääsee esimerkiksi leikin ja muun toiminnan kautta tutkimaan ympäristöään sekä sisäistämään uusia asioita. (Lyytinen 2014, 69.)

5.2 Kehityksellinen kielihäiriö ja muut kielenkehityksen häiriöt

Kehityksellinen kielihäiriö on syynä, jos lapsen kieli ei kehity samassa tahdissa ikätovereihin verraten. Tällöin kielen kehittyminen viivästyy tai se etenee poikkeavalla tavalla muuhun kehitykseen verrattuna. Lisäksi voi ilmetä myös muun muassa motorista kömpelyyttä, tarkkavaisuuden häiriöitä tai sosiaalisten taitojen puutteita. Kielihäiriöisellä lapsella sanojen oppiminen on hidasta, niiden yhdistäminen lauseiksi viivästyy sekä käsitteiden ja kieliopin oppiminen on hitaampaa kuin keskiverto oppijalla. Yleensä puhe on myös epäselvää, mikä johtaa kommunikatiovaikeuksiin. (Aivoliitto. Kehityksellinen kielihäiriö. Tietoa)

Poikkeavassa kielenkehityksessä häiriöt ovat yleensä aina laaja-alaisia (Parre 1994, 218). Kehityksellisiä puheongelmia on olemassa kuitenkin monenlaisia ja niiden laajuus vaihtelee. Puheen poikkeava kehitys voi johtua kehityksellisestä kielihäiriöstä tai esimerkiksi kehityksellisestä neurologisesta häiriöstä kuten, CP-vammasta, kehitysvammasta tai autismista. CP-vammaisten tyypillisin puhehäiriö on dysartria. CP-vammaan kuuluu usein suun alueen motorinen häiriö, joka ilmenee joko jäykkyytenä tai velttoutena. Puheen ymmärrettävyyden vaikeusaste vaihtelee laajasti CP-vammaisilla lapsilla. (Ikonen & Ström 2009, 122, 124.)

Kehityksellisiä puhehäiriöitä on kolmea erilaista: kehityksellinen kielellinen, toiminnallinen eli motorinen tai rakenteellinen kehityksellinen. Näiden on mahdollista esiintyä myös yhdistelmänä. Kehityksellinen kielellinen puhehäiriö ilmenee tavallisesti poikkeamana tai viiveenä puheen kehityksessä. Rakenteellinen puhehäiriö johtuu kasvojen, suun tai nielun rakenteiden poikkeavuudesta ja ilmenee artikula-

laation vaikeutena sekä puheen ja äänen liiallisena nenäsointisuutena. Toiminnallinen eli motorinen puhehäiriö johtuu neurologisesta syystä ja ilmenee nimensä mukaisesti motorisena häiriönä, esimerkiksi dysarthria tai dyspraksia. Lisäksi on olemassa myös hankittuja puhehäiriöitä muun muassa aivosairauden tai vammautumisen seurauksena. Hankittu puhehäiriö on yleensä kielellinen ja/tai motorinen puhehäiriö. (Ikonen & Ström 2009, 122–123.) On tavallista myös, että lapsella esiintyy puheen tai kielen kehityshäiriön lisäksi muita häiriöitä. Tällaisia ovat luku- ja kirjoitushäiriöt, ihmissuhdehäiriöt ja tunne- sekä käytöshäiriöt. (Ahonen ym. 2014, 74.)

Hankittujen puhehäiriöiden haastavimmissa tapauksissa lapsille jää kielellisiä vaikeuksia, esimerkiksi sanojen löytämisen vaikeutta. Puhehäiriöitä hoidetaan esimerkiksi puheterapialla. Puheterapiasta huolimatta puheen ymmärrettävyys voi jäädä heikoksi, jolloin puheterapian tärkeimpänä tavoitteena on löytää lapselle ja hänen lähipiirilleen soveltuva puhetta tukeva tai korvaava kommunikatiivinen menetelmä. Näin lapsi pystyy osallistumaan omaan sosiaaliseen ympäristöönsä puhehäiriöstään huolimatta. (Ikonen & Ström 2009, 122, 127.)

6 LAULUJEN JA HOIVAPUHEEN MERKITYS VARHAISLAPSUUDESSA

Kun ollaan vuorovaikutuksessa vauvan kanssa, käyttäydytään todennäköisesti eri tavalla kuin aikuisen kanssa. Yksi huomattava ero on puheessa. Vauvalle usein lässytetään eli puhutaan korkeammalla äänellä, ja puhe on rytmitetymppää. Näin toimitaan, koska lässytys herättää vauvassa positiivisia tunteita ja saa hänet kiinnostumaan vuorovaikutustilanteesta. (Torppa ym. 2010, 251.) Hoivapuhe kehittää myös erilaisia kykyjä. Näitä ovat muun muassa tarkkaavaisuus, tunteiden tunnistamisen kyky sekä kyky olla vuorovaikutuksessa toisen ihmisen kanssa. (Torppa ym. 2010, 249.) Sama pätee vauvalle laulamiseen eli hoivalaulamiseen. Vauvalle laulettaessa laulu on hitaampaa ja äänenkorkeus korkeampi kuin normaalisti laulettaessa. (Torppa ym. 2010, 251.)

Laulaminen on sidoksissa lapsen kielelliseen kehittymiseen. Laulaminen ja puhuminen kehittyvät samanaikaisesti, ja ne kulkevat käsi kädessä koko varhaislapsuuden. Laulaminen myös tukee kielen kehittymistä. Musiikissa esiintyvät sanat auttavat rakentamaan lapsen myöhemmin esiin tulevaa kieltä. (Ruokonen 2011, 62–63, 66, 69.) Noin 2–3-vuotiaat ja nuoremmatkin lapset pitävät erinäköisistä loruista, riimitelyistä, soinneista ja äänteistä. Kiinnostus näihin ja niillä leikittelemiseen on kansainvälinen ilmiö. Lapsilla on luontainen kiinnostus kieleen, he harvoin lausuvat loruja kieleen kuulumattomilla tai sopimattomilla äänteillä. (Nurmilaakso 2011, 32.) Tavallisesti 18–24 kuukauden ikäinen lapsi puhuu vain noin kahden sanan lauseita, mutta saattaa helpostikin laulaa kokonaisen säkeen, joka sisältää 6–8 sanan lauseen (Ruokonen 2011, 65).

Laulaminen on osoittautunut lapsiperheissä merkittäväksi tekijäksi, kun tarkastellaan lapsen puheen tuottamisen oppimista. Musiikin rooli -kyselytutkimuksen tulokset osoittavat, että kun vanhemmat laulavat aktiivisesti pienelle lapselle ja myöhemmin lapsi alkaa arjessaan laulaa paljon, on sillä positiivisia vaikutuksia puheen tuottamiseen. Muun muassa lapsen sanasujuvuus sekä sanan löytämisen taito ovat parempia lapsen ollessa 5–13-vuotias. Myös kielellisen älykkyyden on todettu olevan parempi lapsilla, joiden perheessä lauletaan paljon. (Torppa ym. 2010, 261.) Pienten lasten kanssa kannattaa laulaa samoja lauluja useaan

kertaan, jotta lapsi oppii laulussa olevia käsitteitä. On myös tärkeää valita lauluja, joiden aihepiirit ovat sidoksissa kielen kehityksen vaiheeseen ja tukevat sitä. Laulun rinnalle voi ottaa käyttöön kuvia, jotka havainnollistavat lapselle asioita, joita laulussa lauletaan. (Torppa ym. 2010, 265.) Laulut auttavat lasta hahmottamaan sanojen kestoeroja sekä tavurytimiä (Lonka 2004, 222).

Tutkimustietoa siitä, vaikuttaako laulu tanssia tai soittamista enemmän kielen kehitykseen, on vähän. On kuitenkin jonkin verran tutkimuksia, jotka osoittavat, että nimenomaan lauluilla ja laulamisella on positiivisia vaikutuksia kielen kehitykseen. On muun muassa tehty vertailututkimus, jossa verrattiin soittoa sisältävää musiikkitoimintaa ja laulua sisältävää musiikkitoimintaa. Tuloksista kävi ilmi, että vain laulua sisältävä musiikkitoiminta paransi lukemisen kannalta tärkeää kielellistä tietoisuutta. Tutkimuksissa on myös todettu, että lapsi oppii uusia sanoja helpommin tutun melodian kautta laulamalla kuin niin, että sanoja opetellaan puhumalla. Monelle tuttu tapa opetella aakkoset onkin Tuiki tuiki tähtönen -laulun melodian mukaan laulettu aakkoslaulu. (Torppa ym. 2010, 260–261.) Seurantatutkimuksien kautta on myös havaittu, että lapset, jotka laulavat paljon, hallitsevat paremmin vieraan kielen ääntämisen (Torppa ym. 2010, 262).

Kaikessa yhteisessä laulutoiminnassa on tärkeää muistaa huomioida lapsen aloitteet ja reagoida niihin. Lapsen ja aikuisen välinen vuorovaikutus on keskeistä kaikessa toiminnassa, ja sitä halutaan kehittää. Lapselle niin kuin koko perheellekin voi olla suuri ilo laulaa yhdessä suosikkilauluja. Samalla lapsi oppii uusia sanoja ja kokonaisvaltainen vuorovaikutus kehittyy. (Torppa ym. 2010, 266.) Oppimista voi siis tapahtua huomaamatta arjen hauskoissa tilanteissa. Mikä sen parempaa kuin viettää yhdessä perheen kanssa mukavia laululeikkituokioita. On muistettava, että aikuisen on oltava mallina lapselle, sillä lapsen laulaminen lisääntyy vain aikuisen laulamisen avulla. Ohjaamalla lasta aikuinen rikastuttaa lapsen kieltä sekä antaa tälle puhekasvatusta. (Ruokonen 2011, 66–67.)

7 MUSIIKIN VAIKUTUS LAPSEN KIELEN KEHITYKSEEN

Musiikilla ja kielellä on monia yhteisiä piirteitä, kuten rakenne ja elementit. Musiikki ja kieli ovat ihmisille luontaisia tapoja ilmaista itseään. Niiden avulla lapsi alkaa osallistumaan ympäröivään kulttuuriin ja kokoamaan maailmaansa. (Ruokonen 2011, 62, 67.) Sekä musiikissa että puheessa sosiaalista vuorovaikutusta luodaan niille yhteisten akustisten piirteiden, rytmin ja melodian avulla. Erityisesti vauvoille puhuttaessa on vaikeaa erottaa, onko vuorovaikutus musiikillista vai ei, sillä hoivapuhe on hyvin lähellä musiikillista vuorovaikutusta. Vuorovaikutustilanteessa aikuinen tekee päätelmän siitä, pyrkiikö vauva jäljittelemään ympäristön musiikillisia vai kielellisiä ominaisuuksia. Tämä aikuisen päätelmä vaikuttaa siihen, miten vauva oppii jaottelemaan erilaiset äänet musiikillisiksi tai kielellisiksi ja sitä kautta oppii käyttämään niitä oikeanlaisissa yhteyksissä. (Torppa ym. 2020, 248.)

Musiikin ja prosodian havaitsemiseen käytettävät kuuloaistit kehittyvät jo vauvan ollessa kohdussa. Näillä samoilla aivoalueilla hallitaan puhetta ja musiikkia. Eräässä tutkimuksessa huomattiin, että kun vauvalle soitettiin Tuiki tuiki tähtönen-melodiaa tämän ollessa vielä kohdussa, syntymän jälkeen vauvan aivosähkökäyrässä nähtiin muutoksia, kun hän kuuli saman melodian. Muutokset tapahtuivat aivojen alueella, joka käsittelee tiettyjä aistinvaraisia tapahtumia. Vauvalle oli siis jäänyt muistijälki tästä melodiasta. (Virtala & Partanen 2018, 94.)

Musiikkitoiminnan on todistettu kehittävän erilaisia puhutun kielen oppimiseen vaikuttavia tekijöitä. Näitä ovat muun muassa tarkkaavuus, kuulokyky sekä kyky ottaa huomioon muut ihmiset. Kun lapselle ja hänen ympärillään oleville aikuisille tarjotaan monipuolisesti ideoita ja mahdollisuuksia yhteisiin musiikki-, laulu- ja tanssileikkeihin, tuetaan lapsen kielen kehitystä. Musiikilla on todettu olevan myös yhdistävä vaikutus. Vaikka lapsi ei pystyisi puhumaan, musiikin avulla hän kokee yhteyttä muihin lapsiin ja hoitajaansa. (Torppa ym. 2020, 247–248.) Musiikin avulla on mahdollista viestiä niin sanallisesti kuin sanattomastikin. Lapsen on

kuitenkin ensin kyettävä vastaanottamaan sekä käsittelemään saapuvaa viestiä, ennen kuin hän voi tuottaa sitä itse. (Ruokonen 2011, 67, 69.)

Musiikki voi vaikuttaa positiivisella tavalla moneen lapsen kehityksen osa-alueeseen. Musiikki ja kaikki siihen liittyvä tekeminen voivat toimia innoittajana ja luoda niin lapselle kuin aikuisellekin oppimisen kannalta mainion tunnelman ja oppimista lisäävän tunnetilan. (Torppa ym. 2020, 249.) Kun vauva kuulee musiikkia, hän kokee sen usein mielekkääksi ja alkaa liikkua musiikin rytmin mukana. Eri-tyisesti laululeikkeihin kuuluu mukaan yleensä myös kehon erilaiset liikkeet. Tällaiset tilanteet, joissa monet aistit toimivat samanaikaisesti, edistävät tarkkaavaisuuden kehitystä ja sen kohdistamista eri asioihin. (Torppa ym. 2020, 252–253.)

Tarkkaavaisuuden lisäksi kielen kehitykselle olennaisia taitoja ovat muun muassa vuorovaikutustaidot, prososiaalisuus, kognitiiviset kyvyt sekä akustisten piirteiden havaitseminen. Musiikin avulla voidaan edistää näiden taitojen kehittymistä. Musiikkitoiminnan onkin todettu vaikuttavan kielellisiin taitoihin erilaisissa kontrolloiduissa seurantatutkimuksissa. (Torppa ym. 2020, 249.) Musiikin rytmin harjoittamisen avulla lapsi esimerkiksi jäsentää puhetta osiin, kuten äänteisiin, tavuihin, sanoihin ja sitten lauseisiin. Musiikkia harrastamalla myös kehittää sanallista muistiaan. (Ruokonen 2011, 68.)

Vauvoille on tehty tutkimuksia siitä, millaisia vaikutuksia vauva-ajan musiikkileikkikouluilla on kommunikaation kehittymiseen. Tutkimustulokset osoittavat, että leikkituokiot, joissa on musiikki mukana, edistävät äänen ja puheen käsittelyä aivoissa. Lisäksi vauvan esikielelliset ja sosioemotionaaliset kommunikointitaidot kehittyvät paremmin, kun musiikki on toiminnassa mukana. (Virtala & Partanen 2018, 98–99.)

7.1 Musiikkiterapia lapsen kielen kehityksen tukena

Musiikkiterapia sopii tukemaan lapsen kielen kehitystä, sillä musiikilla ja kielellä on lukuisia yhteisiä ominaisuuksia. Musiikin ei-kielellinen puoli tuo esille sekä tukee esikielellisen kehityksen kannalta olennaisia osatekijöitä. Lapsi on vahvasti

vuorovaikutuksessa musiikin kanssa, kun hän itse musisoi tai kuuntelee musiikkia. Musiikkiterapia on pienelle lapselle luontevaa kanssakäymistä musiikin kanssa. Terapiassa lapsi pääsee vapaasti ilmaisemaan itseään sekä tunteitaan ja ajatuksiaan. Samalla hän tulee myös kuulluksi ja ymmärretyksi. (Aro ym. 2014, 163–164.) Musiikillisen rytmikasvatuksen varhaiskuntouttava merkitys korostuu erityisesti niiden lasten kohdalla, joilla on kielen ja puheen hahmottamisen vaikeuksia. Musiikkia voi hyödyntää myös käyttämällä sitä tukena lapsen kanssa, joka tarvitsee tukea puheen ja käsitteiden hahmottamisessa. (Ruokonen 2011, 68–69.)

Merkitysten, syy-yhteyksien ja tunteiden tulkitseminen sekä ymmärtäminen muodostuvat kieltä ja musiikkia käyttäessä. Musiikki lähestyy sanattomasti, tietoisesti sekä tiedostamattakin kokemusmaailmaa, mikä on kommunikaation kannalta tärkeää. Tällä on vaikutusta myös lapsen fyysiseen aktivaatioon ja motivaatioon. (Aro ym. 2014, 163.)

7.2 Musiikki ja laulut kuntoutusmenetelmänä

Musiikkia ja lauluja on käytetty kuntoutuksessa jo pitkän aikaa. Kun ihminen laulaa sanat muodostuvat hitaammin kuin puheessa. Lisäksi laulaessa ääntäminen on yhtäjaksoista, kun taas puheessa tulee taukoja. Laulaminen siis tekee äänteiden erottelusta ja yhteen liittämisestä helpompaa. Laulaminen lisää myös oikean aivopuoliskon ohimo- ja otsalohkojen välistä toimintaa eli laulaessa aivot työskentelevät tältä osin tehokkaammin. (Särkämö & Tervaniemi 2010, 50.)

Jo reilu 100 vuotta sitten on tehty neurologian alalla havaintoja siitä, että musiikkia ja lauluja pystytään käyttämään osana kuntoutusta. Esimerkiksi henkilöiden, joilla on Brocan afasia huomattiin pystyvän laulamaan sanoja, vaikka he eivät pystyisikään tuottamaan niitä puheella. 1970-luvulla keksittiinkin afaatikoille kuntoutusmalli nimeltään melodinen intonaatioterapia (MIT). Tämän terapian tarkoituksena oli tuoda esiin puheen musiikilliset eli melodiset ja rytmiset osatekijät ja sitä kautta helpottaa ja parantaa puheen tuottoa. (Särkämö & Tervaniemi 2010, 49–50.)

Hiljattain on tehty myös tutkimuksia siitä, millaisia vaikutuksia musiikilla voi olla lapsiin, joilla on kehityksellinen lukihäiriö. Tutkimuksessa musiikki tuotiin monipuolisesti osaksi lasten arkea. Musiikkia soitettiin muun muassa maalaamisen yhteydessä. Tulokset osoittivat, että musiikki voi auttaa parantamaan kehityksellistä lukihäiriötä. Tutkimustuloksista kävi ilmi, että lukihäiriöisen lapsen fonologinen käsittely ja lukutaidot kehittyivät. Lisäksi havaittiin kehitystä puheen havaitsemisessa ja tuottamisessa. (Virtala & Partanen 2018, 95.)

8 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TOTEUTTAMINEN

Opinnäytetyömme on kehittämispainotteinen. Kehittämistyössä tavallisesti valmistetaan esimerkiksi uusi tuote tai palvelu. Työskentely koostuu vaiheista, jotka etenevät tietyssä kronologisessa järjestyksessä. Ensimmäisenä selvitetään kehittämistarpeet, jonka jälkeen suunnitellaan mitä tehdään. Suunnittelun jälkeen siirrytään toteuttamiseen ja työn valmistuttua se arvioidaan. (Diak LibGuides. Tiedonhaun oppaat. Osallistavan ja tutkivan kehittämisen opas 2.0. Opinnäytetyö Diakissa. Opinnäytetyön erilaiset toteuttamistavat.) Opinnäytetyössämme tuotimme neljä (4) tukiviitottua lastenlauluvideota. Halusimme rakentaa vahvan tietoperustan tuotteellemme, jotta se olisi mahdollisimman luotettava. Työn luotettavuutta tukee se, että tukiviitotut lauluvideot perustuvat tietoperustaan ja koulutuksessamme hankkimaamme menetelmäosaamiseen. Lähdimme etsimään tietoa siitä, miten musiikki ja laulut vaikuttavat lapsen kielen kehitykseen. Työn tavoitteena oli luoda selkeä kokonaiskäsitelmä siitä millaisia vaikutuksia musiikilla ja lauluilla on kielen kehitykseen. Kysymys oli melko laaja, mutta opinnäytetyön tarkoituksena oli saada monipuolisesti näkökulmia, vastauksia ja tutkimustuloksia aiheeseen.

8.1 Laadullinen kirjallisuuskatsaus

Laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen tavoitteena on ymmärtää ilmiötä. Sen aineistokeruumenetelmiä ovat dokumentit, havainnointi sekä teemahaastattelut. Tämän opinnäytetyön tavoitteena on ymmärtää miten musiikki vaikuttaa kielen kehitykseen. Laadullisen tutkimuksen avulla pyritään keräämään tietoa ja aiempia tutkimustuloksia, joiden avulla saadaan vastauksia tutkimusongelmaan (Kananen 2015, 70, 89, 127.)

Kirjallisuuskatsauksen tavoitteena on löytää perusteluja ja todisteita siihen, että musiikkia ja lauluja kannattaa käyttää lapsen kielen kehityksen tukena. Sen ta-

voitteena ei ole niinkään aiempien tutkimustulosmäärien kartoittaminen vaan niiden sisältöjen analysoiminen. Näistä syistä tässä opinnäytetyössä on päädytty laadulliseen tutkimusmenetelmään.

8.2 Kuvaileva kirjallisuuskatsaus

Opinnäytetyömme aineistonhankintamenetelmänä oli kuvaileva kirjallisuuskatsaus. Kirjallisuuskatsaus on menetelmä, joka tarkastelee aiempia tutkimuksia, teorioita ja kirjallisuutta käsiteltävästä aiheesta, näin ollen aineistonhankintamenetelmänä oli valmiit dokumentit. Tarkoituksena oli tehdä kuvaileva kirjallisuuskatsaus, jonka avulla luodaan kokonaiskäsitys siitä millaisia vaikutuksia musiikilla ja lauluilla on kielen kehitykseen. Tavoitteena oli koota yhteen aiempien tutkimuksien tuloksia ja löytää perusteita sille, miksi musiikin ja laulujen käyttö on kannattavaa lapsen kielen kehityksen tukemisessa. Kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa käsiteltävät aineistot ovat mittavia sekä tutkimuskysymykset melko laajoja. (Salminen 2011.)

Kuvaileva kirjallisuuskatsaus jaetaan kahteen erilaiseen tyyppiin, integroivaan ja narratiiviseen. Opinnäytetyössämme käytettiin menetelmänä integroivaa kirjallisuuskatsausta, koska tutkittavaa aihetta haluttiin tarkastella mahdollisimman monipuolisesti. Monipuolinen tarkastelu on integroitavalle kirjallisuuskatsaukselle yleistä. (Torraco 2005, 356.) Integroiva katsaus antaa avaramman näkemyksen aiheeseen kuin narratiivinen (Evans 2008, 137). Integroivassa katsauksessa on myös mahdollista käyttää vapaammin erilaisia kirjallisuuden tyyppejä sekä niissä esiintyviä näkökulmia (Whittemore 2008, 149). Tutkittavaa aineistoa analysoidaan ja arvioidaan, minkä jälkeen esitellään tulokset ja johtopäätökset (Salminen 2011).

8.3 Aineistolähtöinen sisällönanalyysi

Aineisto analysoitiin sisällönanalyysiä käyttäen. Sisällönanalyysin tavoitteena on kertoa kerätyn aineiston tulokset sanallisesti (Hiltunen 2009). Sen tavoitteena on

myös kuvata tutkittavaa ilmiötä tiivistetyssä sekä yleisessä muodossa (Sarajärvi & Tuomi 2018, 117). Sisällönanalyysi voidaan jakaa useampaan alaluokkaan, riippuen siitä mikä on sisällönanalysoimisessa olennaisinta. Opinnäytetyösämme menetelmänä toimi aineistolähtöinen sisällönanalyysi.

Aineistolähtöinen sisällönanalyysi koostuu kolmesta olennaisesta vaiheesta, jotka ovat aineiston pelkistäminen, luokittelu ja oleellisen tiedon erottaminen. Ensimmäisenä aineisto täytyy tiivistää sekä mahdollisesti jakaa osiin. Sen jälkeen aineisto käydään huolellisesti kokonaan läpi ja luokitellaan tutkimustulosten mukaan sekä etsitään tuloksista yhdenmukaisuuksia ja/tai eroavaisuuksia. Viimeisessä vaiheessa aineistosta pitää löytää tutkimuksen kannalta keskeinen tieto. (Hiltunen 2009.) Sisällönanalyysi käytetään yleensä yksittäisenä metodina, mutta se toimii myös väljänä teoreettisena runkona. Se voidaan linkittää myös analyysikonaisuuksiin (Sarajärvi & Tuomi 2018, 103).

8.4 Aineiston haku ja analysointi

Aloitimme aineiston keruun syksyllä 2019. Tiedonhakuun käytimme useita eri tietokantoja. Aloitimme tiedonhaun Diakin, Turun ammattikorkeakoulun ja Satakunnan ammattikorkeakoulun yhteisestä verkkokirjastosta Diak Finnasta. Saadaksemme monipuolisemmin aineistoa kirjallisuuskatsaustamme varten, käytimme myös Vaski-kirjastojen, Satakirjastojen ja Ratamo-kirjastojen tiedonhakupalveluja. Kirjojen lisäksi halusimme löytää tieteellisiä artikkeleita aiheeseemme liittyen, joten etsimme niitä Google Scholar -hakupalvelua käyttäen. Näin löysimme paremmin myös englanninkielisiä artikkeleita. Suomeksi haimme tietoa hakutermeillä musiikki ja kielen kehitys, musiikin vaikutus kielen kehitykseen, kielen kehitys, kielihäiriö, musiikki ja kieli, lapsen kielen kehitys sekä musiikin vaikutus lapsen kielen kehitykseen. Englanninkielisiä lähteitä varten hakutermejä olivat music and language, music and language development, the language development of a child ja how music affects the development of a child's language.

Aluksi hakusanoilla löytyi todella paljon tietoa. Suurin osa aineistosta oli kuitenkin sellaista, etteivät ne liittyneet millään tavalla meidän aiheeseemme. Taulukossa

1 on havainnollistettu lähtötilannetta ennen kuin on tehty tarkennettua hakua ja rajoituksia. Aineistomäärän ollessa todella suuri lähdimme tarkentamaan hakuja. Halusimme löytää mahdollisimman uusia tutkimuksia kirjallisuuskatsaukseeemme, koska meitä kiinnosti erityisesti uudet ja viimeisimmät tutkimustulokset aiheesta. Tästä syystä päätimme alkuvaiheessa rajata etsittävät aineistot vuosille 2017–2020. Lisäksi kiinnitimme huomiota niiden luotettavuuteen ja pyrimme olemaan lähdekriittisiä. Kirjallisuutta karsimme pois, mikäli abstraktin tai sisällysluettelon perusteella lähde ei käsitellyt tutkimuskysymykseemme liittyvää tietoa. Päätimme hakuprosessin lopuksi laajentaa hakua vuosille 2000–2020, koska tarvitsimme lisää tietoa eikä uudempaa tietoa ollut kovinkaan paljon.

Valittuamme sopivimmat aineistot, aloitimme analysoinnin laadullisen aineistolähtöisen sisällönanalyysin mukaisesti. Jaoimme aineistot puoliksi ja luimme niitä keräten tietoa, joka vastaa tutkimuskysymykseemme. Tämän jälkeen kävimme läpi toistemme huomioita ja muistiinpanoja. Vertailimme löytämiämme tutkimustuloksia ja tietoa sekä etsimme niistä eroavaisuuksia ja yhtäläisyyksiä. Huomasimme ettei eroavaisuuksia löytynyt, joten halusimme vielä etsiä lisää tietoa ja todisteita tämän tuloksen tueksi. Uusin lähteenä käyttämämme teos oli vuodelta 2020, joten päätimme perehtyä tarkemmin siinä kirjassa käytettyihin lähteisiin. Huomasimme, että monet kirjassa käytetyt lähteet ovat samoja, joita olimme jo itse lukeneet ja käyttäneet. Joukosta löytyi kuitenkin myös meille uusia lähteitä, joiden kautta pääsimme perehtymään tarkemmin tutkimuksiin, joita tutkimastamme aiheesta oli tehty.

Seuraavaksi karsimme keräämästämme tiedosta vielä tarkemmin pois sellaista tietoa, mikä ei ollut tutkimuksemme kannalta merkittävää. Poissulkukriteereinä toimivat se, ettei lähdemateriaalin tieto vastannut tutkimuskysymykseemme tai se käsitteli liian tarkasti ihmisen rakenteellisia ominaisuuksia, jotka eivät olleet kirjallisuuskatsauksemme kannalta oleellisia. Turhan tiedon karsiuduttua pois erittelimme tutkimustulokset teemoittain ja esittelimme ne eri lukuihin jaoteltuina.

TAULUKKO 1. Tietokannat ja hakutermit

	Diak Finna	Vaski-kirjas- tot	Sata-kirjas- tot	Ratamo-kir- jastot	Google Scholar
Musiikki ja kielen kehi- tys	52	45	20	3	18 700
Musiikin vai- kutuksen kielen kehitykseen	21	11	5	0	16 600
Kielen kehi- tys	998	1704	1232	40	56 100
Kielihäiriö	245	291	221	1	698
Musiikki ja kieli	109	1030	465	24	22 800
Lapsen kie- len kehitys	399	499	329	13	30 300
Musiikin vai- kutuksen lapsen kielen kehi- tykseen	17	8	4	0	16 000

Music and language	146	50	38	3	3 180 00
Music and language development	44	3	6	0	3 160 000
The language development of a child	285	1	0	0	4 950 000
How music affects the development of a child's language	1	0	0	0	121 000

9 TUKIVIITOTTUJEN LAULUVIDEOIDEN TOTEUTUS

Opinnäytetyöprosessi käynnistyi syksyllä 2019 yhteistyökumppaneiden etsinnällä. Työn tilaajana toimi Kehitysvammaliitto, sillä heillä oli tarve ja kiinnostusta tukiviitotuille lastenlauluille. Seuraavaksi etsittiin säveltäjiä, sanoittajia ja laulajia mukaan yhteistyöhön. Ensisijaisesti yhteydenotot suuntautuivat musiikkialan ammattikorkeakouluopiskelijoille ja tämän jälkeen musiikkialan eri tahoille. Koska sosiaalinen media on nykyään todella merkittävässä roolissa, yhteistyökumppaneita etsittiin myös Facebookin kautta. Yhteydenottoja tuli useita ja niiden joukosta löytyi yhteistyökumppanimme Ulla Köhler. Ullalla on vuosikymmenien kokemus säveltämisestä ja sanoittamisesta. Opinnäytetyön aihe on myös hänelle sydäntä lähellä, joten hän päätti lähteä mukaan.

Ulla Köhler lähetti CD-levyn vuodelta 1993, mihin hän on säveltänyt ja sanoittanut kappaleita. Levyä ei ole koskaan julkaistu, joten laulut ovat siinä mielessä uusia. Vaihtoehtoina oli valita kyseiseltä levyltä kappaleita, muokata jo olemassa olevia tai hän olisi voinut tehdä kokonaan uudet laulut. Levyltä valittiin neljä kappaletta. Kappaleiden sanat kirjoitettiin ylös ja lähetettiin tarkistettavaksi Ullalle. Tässä vaiheessa myös selvitettiin Ullalta, kenen kaikkien luvat tarvitaan, jotta lauluja voidaan käyttää opinnäytetyössä. Seuraavaksi allekirjoitettiin tekijänoikeussopimukset sekä sopimukset opinnäytetyön tekemisestä työn tilaajan ja Diakin kanssa.

Levyltä valituista kappaleista poimittiin tukiviitottavat sanat, jotka viitotaan videoilla. Tukiviitottuja versioita tehdessä kiinnitettiin huomiota niihin tärkeisiin asioihin, jotka nousevat esiin tietoperustasta. Tukiviittomia valitessa tärkeää on ottaa huomioon muun muassa laulujen ymmärtämisen kannalta keskeisimmät sanat. Viittoman lisäksi on tärkeää pohtia myös, miten viittoman kanssa käytetään ilmeitä ja eleitä, koska ne ovat tärkeä osa tukiviittomakommunikointia. Laulujen säkeistöt käytiin läpi rivi kerrallaan ja mietittiin mikä viittoma soveltuu parhaiten valittuihin tukiviitottaviin sanoihin. Tämän jälkeen konsultoimme Diakin lehtoria sekä työn tilaajan Kehitysvammaliiton tukiviittoma-asiantuntijaa tekemistämme

valinnoista. Sekä meidän että konsulttoimiemme asiantuntijoiden mielipiteet valinnoista olivat yhteneviä, joten pystyimme siirtymään työssämme seuraavaan vaiheeseen.

Kuvasimme lauluista monia demoversioita, jotta näkisimme mitkä asiat toimivat ja mitkä eivät. Pohdimme muun muassa sitä olemmeko videoilla yhdessä vai yksin ja millainen tausta ja vaatetus videoihin sopii. Demoversioita kuvattiin myös siksi, että näemme omassa ilmaisussa ja olemuksessa parannettavia asioita. Tässäkin kohtaa konsultoimme työn tilaajaa ja opinnäytetyön ohjaajia.

Työn tilaajalta saimme vastauksia meitä askarruttaneisiin kysymyksiin lopullisiin versioihin liittyvissä seikoissa. Tilaaja oli sitä mieltä, että videoilla esiintyy vain yksi viittoja, jotta katsoja voi kiinnittää huomionsa viittojan käsiin, eikä katseen tarvitse vaihdella kahden viittojan välillä. Näin myös viittomat jäävät paremmin mieleen ja mahdollisesti katsojan omaan käyttöön. Heidän mielestään myös paras vaihtoehto vaatetukseen olisi tummat sävyt esimerkiksi tummansininen tai punainen, jotta kädet ja niiden liikkeet erottuvat parhaiten. Taustalle itse ajattelimme kuvia laulujen aiheisiin liittyen ja työn tilaaja piti tästä ideasta myös. Heidän viittoma-asiantuntijansa neuvoi kiinnittämään erityistä huomiota kokonaisvaltaiseen ilmaisuun lauluvideoissa. Heiltä tuli kysymys meille liittyen videoiden tekstitykseen. Olimme jo päättäneet, että videot tekstitetään perustuen saavutettavuusdirektiiviin, koska ne tulevat julkiseen käyttöön.

Lopullisten julkaistavien videoiden kuvausta varten sovimme kuvauspäivän. Tilaajan toiveita kuunnellen jaoimme molemmille kaksi tukiviitottavaa laulua. Valmistauduimme kuvauspäivään harjoittelemalla ja hiomalla omia laulujamme. Konsultoimme vielä opettajaa varmistaaksemme viittomien oikeellisuuden ja merkitysvastaavuuden. Katriina piirsi ja maalasi taustalle tulevat kuvat. Sovimme, että vaatetuksemme olisi tummansininen, koska sen väristä vaatetta molemmilta jo löytyi. Koska vaatetuksen tuli selkeyden vuoksi olla neutraali, halusimme tehdä videosta katsojaystävällisemmän taustan kuvilla ja söpöillä kampauksilla.

Kuvauspäivänä kiinnitimme enemmän huomiota pieniinkin yksityiskohtiin. Ennen jokaisen laulun kuvausta kävimme laulun läpi ja varmistimme, ettei viittoma tule

huulion eteen ja että viittomat näkyisivät katsojalle parhaasta kuvakulmasta. Esimerkiksi NORSU-viittoma päätettiin tehdä vähän sivuprofiilista, jotta katsoja näkee mistä ja miten viittoma alkaa ja miten liike menee. Varmistimme myös, että kaikki viittomat näkyvät hyvin kamerassa. Kuvatessa yksi viittoma sai meidät epäroimään, onko se sittenkään paras viittoma lastenlauluun. Kyseessä oli viittoma KUMMALLINEN. Alkuperäinen sanakirjasta katsottu viittoma oli motorisesti haastava ja vaikea hahmottaa videolta. Päädyimme käyttämään viittomaa IHMEELLINEN, joka on motorisesti helpompi ja enemmän lasten kanssa käytetty. Huuliossa säilytimme kuitenkin sanan *kummallinen*.

Kuvauspäivänä kuvasimme videoista monta versiota, jotta alun jännitys katoaisi ja saisimme varmasti parhaat versiot julkaistavaksi. Tiia otti valmiit videot editoitavaksi ja lisäsi niihin aloituskuvan ja lopputekstit. Lisäksi hän yhdisti videon ja ääniraidan yhdeksi tiedostoksi. Tämän jälkeen videot lähetettiin työelämäohjajalle sekä yhteistyökumppanillemme Ulla Köhlerille hyväksyttäväksi. Työn tilaaja hyväksyi videot, ja Köhleriltä tuli myös positiivista palautetta. Työntilaaja huolehti videoiden tekstittämisestä sekä niiden julkaisusta heidän omalle Paputuubi-YouTube-kanavallensa.

10 TULOKSET

Tietoperustaan on koottu tärkeimmät kirjallisuuskatsauksen tulokset ja ne on jaoteltu teemoittain. Kirjallisuuskatsauksessa tutkittujen aineistojen ja niistä löytyneiden tutkimustulosten perusteella voidaan yksimielisesti todeta, että hoivapuheella, lauluilla ja musiikilla on positiivisia vaikutuksia lapsen kielen kehitykseen. Kun vauvalle puhutaan hoivapuheella, hän kiinnostuu vuorovaikutuksesta ja se saa aikaan hänessä positiivisia tunteita. Niin hoivapuhe kuin erilaiset musiikkia ja lauluja sisältävät toiminnotkin kehittävät kielen omaksumisen eri osa-alueita, kuten tarkkaavaisuutta, vuorovaikutustaitoja sekä kielellistä älykkyyttä. Erityisesti varhaislapsuudessa vauvalle soitettu musiikki ja laulettu laulut sekä yhteiset musiikkileikkituokiot kehittävät puhutun kielen oppimiseen vaikuttavia tekijöitä.

Kirjallisuuskatsauksessa löydetty aiemmat tutkimustulokset osoittavat, että musiikkituokiot, joissa on laulua ja liikettä sekä lapsi on itse aktiivisesti mukana, vaikuttavat puheen kehitykseen enemmän kuin pelkästään musiikin kuuntelu. Tämä johtuu siitä, että nämä musiikkituokiot aktivoivat ja sitä kautta kehittävät aivojen osa-alueita monipuolisemmin kuin pelkkä musiikin kuunteleminen. Samojen laulujen toistaminen useaan kertaan lapsen kanssa on merkittävää, sillä näin lapsi oppii lauluissa esiintyviä käsitteitä. Laulujen on myös olennaista olla lapsen kielen kehityksen vaiheeseen sopivia, jotta ne tukevat sitä.

Tietoperustassa esitellyissä tutkimuksissa on todistettu musiikin ja laulujen toimivan myös hyvänä kuntoutusmenetelmänä esimerkiksi afaatikoilla ja lapsilla, joilla on kehityksellinen lukihäiriö. Laulaminen ja musiikin tuoma rytmisyys helpottavat puheen tuottoa ja fonologista käsittelyä. Musiikkia ja kieltä käyttäessä lapsi oppii ymmärtämään ja tulkitsemaan merkityksiä, syy-yhteyksiä sekä tunteita. Musiikki lähestyy sanattomasti, tietoisesti ja tiedostamattakin lapsen kokemusmaailmaa, mikä on merkittävää kommunikaation kannalta. Tällä on vaikutusta myös fyysiseen aktivaatioon ja motivaatioon.

11 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Musiikilla ja lauluilla on todistetusti positiivisia vaikutuksia lapsen kielen kehitykseen. Onkin siis perusteltua ja kannattavaa tarjota lapselle erilaisia musiikillisia kokemuksia jo vauvasta lähtien. Tuutulaulut, erilaiset laululeikit ja muu musiikki-toiminta kannattaa ottaa osaksi lapsiperheen arkea. Siitä on iloa niin lapselle kuin aikuisellekin, ja samalla se ruokkii lapsen kielen kehitystä. Sen lisäksi, että lauluja käytetään kotona, kannattaa niitä käyttää kaikissa tilanteissa, joissa opetellaan uutta kieltä, oli sitten kyse lapsesta tai aikuisesta. Varhaiskasvatuksessa ja alakouluissa erilaisia laululeikkejä varmasti jo käytetään, mutta niiden käyttöä voisi sisällyttää opetukseen enemmänkin. Lauluja kannattaisi ottaa käyttöön myös vanhempien opiskelijoiden opetuksessa, kun opiskellaan uutta kieltä.

Opinnäytetyömme on johdettu työelämän tarpeesta. Tukiviitotut lastenlaulumme ovat menetelmällisesti oikein tuotettua uutta materiaalia. Lisäksi ne ovat viittomistoltaan oikeellisia ja pohjautuvat opinnäytetyömme tietoperustaan. Näin ollen ne ovat turvallista ja kielen kehitystä tukevaa materiaalia käytettäväksi opetuksessa. Kuten aiemmin on jo käynyt ilmi, tukiviittomat tukevat kielen kehitystä, vaikka niiden käytölle ei olisikaan varsinaista tarvetta. Opinnäytetyömme tuoteosalla on kasvatettu tukiviitottujen laulujen materiaalivarastoa neljän uuden ja luotettavan tukiviitotun laulun verran. Tuote soveltuu kaikkien käyttöön. Suomi on lisääntyvissä määrin monikulttuurinen maa, joten helposti kaikkien nähtävissä ja löydettävissä olevat tukiviitotut videot ovat oiva tapa myös maahanmuuttajille harjoitella uutta kieltä.

Opinnäytetyöprosessin aikana huomasimme, että työn aikataulutuksen olisi voinut tehdä eri tavalla. Olisimme voineet kuvata tukiviitotut lastenlauluvideot jo aikaisemmin, sillä tietoperusta lauluja varten oli jo valmiina. Keskityimme kuitenkin kirjoittamaan työn valmiiksi, jolloin laulujen kuvaaminen jäi loppuvaiheeseen. Kiire niiden kanssa ei tullut mutta aikataulujen yhteensovittaminen loppuvaiheessa oli huomattavasti vaikeampaa kuin se olisi ollut aiemmin. Aikataulujen yhteensovittamisen haasteet johtuivat siitä, että olemme eri vuosikursseilla, jolloin lukujärjestyksemme olivat täysin erilaisia.

Opinnäytetyöprosessin aikana opimme paljon uutta tietoa siitä, miten laaja-alaisesti erilainen musiikkitoiminta, laululeikit ja hoivapuhe vaikuttavat lapsen kielen kehitykseen. Opimme myös lisää tukiviittomista, niiden käytöstä ja perehdyimme syvemmin niiden merkitysvastaavuuteen. Toivomme, että opinnäytetyömme innostaa ihmisiä ottamaan musiikkituokiot, laulut ja tukiviittomat osaksi arkea.

Jatkokehitysidea opinnäytetyömme aiheeseen voisi liittyä tekemiemme videoiden toimivuuteen opetuskäytössä. Tekemiemme videoiden käytöstä voisi tehdä kyselytutkimuksen valitulle kohderyhmälle, jotta selviäisi, kuinka hyvin videot toimivat käytännön opetuksessa. Toivoisimme tulevien vuosikurssien opiskelijoiden tarttuvan aiheeseen ja tuottavan lisää tukiviitottuja lauluja, jotta saadaan materiaalivarastoa monipuolistettua ja kasvatettua entisestään. Mahdollistetaan musiikin ja laulujen tuoma ilo, hyöty ja nautinto kaikille!

LÄHTEET

- Ahonen, T., Lyytinen, P., Meronen, A. & Määttä, S. (2014). Kielenkehityksen vaikeudet. Teoksessa T. Ahonen, T. Aro, T. Siiskonen & R. Ketonen (toim.), *Joko se puhuu? Kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa* (s. 72–103). Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Aivoliitto. Kehityksellinen kielihäiriö. Tietoa. Saatavilla 5.11.2020 <https://www.aivoliitto.fi/kehityksellinenkielihairio/tietoa/>
- Aluehallintovirasto. Digipalvelulain vaatimukset. Videoiden ja äänilähetysten saavutettavuus. Saatavilla 3.2.2021 <https://www.saavutettavuusvaatimukset.fi/digipalvelulain-vaatimukset/videoiden-ja-aanilahetysten-saavutettavuus/#kohtuuton>
- Aro, T., Ikonen, A., Jalkanen, H., Jordan-Kilkki, P., Ketonen, R., Kokko, J., Lautamo, T., Nieminen, M., Qvarnström, M., Salo, E. & Siiskonen, T. (2014). Tuki- ja kuntoutusmuodot. Teoksessa T. Ahonen, T. Aro, T. Siiskonen & R. Ketonen (toim.), *Joko se puhuu? Kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa* (s. 154–170). Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Celia. Saavutettavuus. Saatavilla 25.9.2020 <https://www.celia.fi/saavutettavuus/>
- Diak LibGuides. Tiedonhaun oppaat. Osallistavan ja tutkivan kehittämisen opas 2.0. Opinnäytetyö Diakissa. Opinnäytetyön erilaiset toteuttamistavat. Saatavilla 17.3.2021 <https://libguides.diak.fi/c.php?g=670543&p=4760648>
- Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/2102, annettu 26 päivänä lokakuuta 2016, julkisen sektorin elinten verkkosivustojen ja mobiilisovellusten saavutettavuudesta. Euroopan unionin virallinen lehti 2.12.2016. <http://data.europa.eu/eli/dir/2016/2102/oj>
- Evans, D. (2008). Overview of Methods. Teoksessa C. Webb & B. Ross (toim.), *Reviewing Research Evidence for Nursing Practice: Systematic Reviews*, (s. 137–148). Oxford: Blackwell Publishing.
- Hiltunen, L. (2009). Graduaineiston analysointi. Saatavilla http://www.mit.jyu.fi/OPE/kurssit/Graduryhma/PDFt/aineiston_analysointi2.pdf

- Huotilainen, M & Partanen, E. (2010). Kielen varhainen neuraalinen edustus. Teoksessa P. Korpilahti, O. Aaltonen & M. Laine (toim.), *Kieli ja aivot: Kommunikaation perusteet, häiriöt ja kuntoutus* (s.176–181). Turku: Turun yliopisto.
- Huuhtanen, K. (2011). Kommunikointi elein ja viittomin. Teoksessa K. Huuhtanen (toim.) *Puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointimenetelmät Suomessa* (s. 27–30). Espoo: Kehitysvammaliitto.
- Huuhtanen, K. (2011). Mitä kommunikointi on? Teoksessa K. Huuhtanen (toim.) *Puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointimenetelmät Suomessa* (s. 12–22). Espoo: Kehitysvammaliitto
- Ihmisoikeusliitto. Ihmisoikeudet. Ihmisoikeuksien julistus. Saatavilla 2.2.2021 <https://ihmisoikeusliitto.fi/ihmisoikeudet/ihmisoikeuksien-julistus/>
- Ikonen, A., Ketonen, R., Launonen, K., Mattinen, A., Palmroth, A., Röman, M. & Salmi, P. (2014). Kieli ja viestintä. Teoksessa T. Ahonen, T. Aro, T. Siiskonen & R. Ketonen (toim.), *Joko se puhuu? Kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa* (s. 201–225). Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Ikonen, A. & Ström, U. (2009). Lasten kehitykselliset puhehäiriöt. Teoksessa O. Aaltonen, R. Aulanko, A. Iivonen, A. Klippi & M. Vainio (toim.) *Puhuva ihminen: puhetieteiden perusteet* (s. 122–127). Helsinki: Otava.
- Jansson-Verkasalo, E & Guttorm, T. (2010). Varhainen kielen kehitys ja sen ennuumerkit. Teoksessa P. Korpilahti, O. Aaltonen & M. Laine (toim.), *Kieli ja aivot: Kommunikaation perusteet, häiriöt ja kuntoutus* (s.182–188). Turku: Turun yliopisto.
- Kananen, J. (2015). *Opinnäytetyön kirjoittajan opas: Näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun*. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kehitysvammaliitto. Liitto. Liitto. Saatavilla 28.2.2020 <https://www.kehitysvammaliitto.fi/liitto/>
- Kontio, M. (2010). *Moniammatillinen yhteistyö*. Oulu: TUKEVA-hanke.
- Kostilainen, K, Partanen, E, Torppa, R & Virtala, P. (2020). Musiikki ja lapsen kielenkehitys. Teoksessa S. Haapala, E. Niemilato-Haapola & S. Ukola (toim.), *Lapsen kielenkehitys: Vuorovaikutuksen, leikin ja luovuuden merkitys* (s. 247–270). Jyväskylä: PS-kustannus.

- L 1325/2014. Yhdenvertaisuuslaki. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325#Pidp447835008>
- L 27/2016. Yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista. Saatavilla https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sops-teksti/2016/20160027/20160027_2#idp447868912
- Lonka, E. (2004). Kuulovian vaikutus äänteelliseen kehitykseen. Teoksessa S. Kunnari & T. Savinainen-Makkonen. *Mistä on pienten sanat tehty: Lasten äänteellinen kehitys* (s. 215–224). Helsinki: WSOY.
- Lyytinen, P. (2014). Kielenkehityksen varhaisvaiheet. Teoksessa T. Ahonen, T. Aro, T. Siiskonen & R. Ketonen (toim.), *Joko se puhuu? Kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa* (s. 51–71). Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Nurmilaakso M. (2011). Pienen lapsen kielellinen tietoisuus osana kielen kehitystä. Teoksessa M. Nurmilaakso & A. Välimäki (toim.) (2011). *Lapsi ja kieli: Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa* (s. 31–41). Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos.
- Nurmilaakso, M. & Välimäki, A (toim.) (2011). *Lapsi ja kieli: Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa*. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos.
- Papunet. Mikä Papunet on? Papunetin tehtävät. Saatavilla 28.2.2020 <https://papunet.net/yksikko/tehtavat/>
- Papunet. Tietoa. Mitä on puhevammaisuus? Saatavilla 28.2.2020 <https://papunet.net/tietoa/mita-on-puhevammaisuus>
- Papunet. Tietoa. Puhetta korvaava kommunikointi. Saatavilla 28.2.2020 <https://papunet.net/tietoa/puhetta-korvaava-kommunikointi-eli-aac>
- Papunet. Tietoa. Puhetta korvaava kommunikointi. Tukiviittomat. Saatavilla 28.2.2020 <https://papunet.net/tietoa/tukiviittomat-kommunikoinnissa>
- Parre, M. (1994). Lapsen kielenkehityksen komponenteista, häiriöistä ja diagnosoinnista. Teoksessa A. Iivonen, P. Korpilahti & A. Lieko (toim.) *Lapsen normaali ja poikkeava kielen kehitys* (s.206–226). Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura
- Ponsila, M-L. (2006). Fonologisten taitojen yhteys lukemaan ja kirjoittamaan oppimiseen. Teoksessa K. Launonen & A-M. Korpijaakko-Huuhka

(toim.), Kommunikoinnin häiriöt. Syitä, ilmenemismuotoja ja kuntoutuksen perusteita (s.77–94). Helsinki: Yliopistopaino.

- Ruokonen, I. (2011). Musiikin monet kielet. Teoksessa M. Nurmilaakso & A. Välimäki (toim.). *Lapsi ja kieli: Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa* (s. 62–69). Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos.
- Salminen, A. (2011). Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppisiin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasan yliopisto. Saatavilla https://www.univaasa.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-349-3.pdf
- Sarajärvi, A. & Tuomi, J. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.
- Savinainen-Makkonen, T & Kunnari, S. (2014). Puheen, kielen ja kommunikoinnin kehitys lapsuudessa. Teoksessa O. Aaltonen, R. Aulanko, A. Iivonen, A. Klippi & M. Vainio (toim.), *Puhuva ihminen: Puhetieteiden perusteet*. (s. 114–121). Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.
- Stolt, S & Salmi, P. (2020). Sanaston kehitys. Teoksessa S. Haapala, E. Niemilä-Haapala & S. Ukkola (toim.), *Lapsen kielenkehitys: Vuorovaikutuksen, leikin ja luovuuden merkitys* (s. 77–93). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Särkämö, T & Tervaniemi, M. (2010). Musiikin ja puheen suhde. Teoksessa P. Korpilahti, O. Aaltonen & M. Laine (toim.), *Kieli ja aivot: Kommunikaation perusteet, häiriöt ja kuntoutus* (s.43–50). Turku: Turun yliopisto.
- Torraco, R. (2005). Writing Integrative Reviews: Guidelines and Examples. *Human Resource Development Review* 4:3 (s. 356–367).
- Virtala, P. & Partanen, E. (2018). *Can very early music interventions promote at-risk infants' development?* (92-101) *Annals of the New York Academy of Sciences*.
- Whittemore, R (2008). Rigour in Integrative Reviews. Teoksessa C. Webb & B. Ross (toim.), *Reviewing Research Evidence for Nursing Practice: Systematic Reviews* (s. 149–156). Oxford: Blackwell Publishing.

LIITE 1. Sopimus käyttöoikeuksista lastenlauluihin

SOPIMUS KÄYTTÖOIKEUKSISTA ULLA KÖHLERIN SÄVELTÄMIIN JA SANOITTAMIIN LASTENLAULUIHIN

1. SOPIJAOSAPUOLET

- Diakonia-ammattikorkeakoulu (Diak), Raija Roslöf, koulutuspäällikkö, Tulkkaus, kielet ja viestintä
- Katriina Kuusisto, Diakonia-ammattikorkeakoulun opiskelija
- Tiia Matikka, Diakonia-ammattikorkeakoulun opiskelija
- Ulla Köhler, säveltäjä ja sanoittaja

2. YHTEISTYÖN LUONNE JA SOPIMUKSEN TAVOITTEET

Papunetissä julkaistaan Katriina Kuusiston ja Tiia Matikan tekemät ja kuvaamat tukiviitotut videot, joissa käytetään Ulla Köhlerin tekemiä lasten lauluja. Videot editoidaan ja julkaistaan syksyllä vuonna 2020.

3. TEKIJÄN- JA KÄYTTÖOIKEUDET

Tukiviitotut videot kappaleista Pikkuauto ahmatti, Norsu kävelyllä, Kuutamo ja Minkä mä nään taltioidaan Katriinan Kuusiston ja Tiia Matikan toimesta opiskelijoiden opinnäytetyötä varten. Tekijänoikeudet sanoituksiin ja sävellyksiin kuuluvat Ulla Köhlerille.

Tämän sopimuksen myötä Ulla Köhler myöntää luvan kappaleiden soittamiseen videolla. Tekijänoikeudet videoihin sekä käännöksiin Katriina Kuusistolle ja Tiia Matikalle. Videot tulevat julkisesti kaikkien saataville Papunet-sivustolle sekä YouTubeen. Diakilla on käyttöoikeus videoihin sekä opetuksessa, että esimerkiksi osana markkinointia.

4. Tätä sopimusta on tehty neljä (4) samanlaista kappaletta ja se tulee voimaan, kun kaikki osapuolet ovat sen allekirjoittaneet.

LIITE 2. Pikkuauto ahmatti

<https://www.youtube.com/watch?v=Ai5b8NbW5c0>

LIITE 3. Norsu kävelyllä

https://www.youtube.com/watch?v=rSCs_U9oNFY

LIITE 4. Kuutamo

https://www.youtube.com/watch?v=w_cU68Cnajk

LIITE 5. Minkä mä nään

<https://www.youtube.com/watch?v=63Kw2P0aqPQ>

LIITE 6. Valittujen laulujen sanat

PIKKUAUTO AHMATTI

Olen pikku**auto ahmatti**, polttoaineeni on **bensiini**.
 Sitä ahmien mä **juon**, tunnen **tuoksusta** jo tuon.
 Olen pikku**auto ahmatti**.

Olen **väriltäni vaalea**, eikä **moottori** oo haalea.
 Katson **matkamittarista**, paljonko on ahmimista.
 Olen pikku**auto ahmatti**.

Alamäessä mä **tajuan**, kuinka vauhtia mä **rakastan**.
 Ketään **edelle** en päästä, **pidän** kesäisestä **säästä**.
 Olen pikku**auto ahmatti**.

Turvallisuus silti **tärkein** on, **eilen** tehnyt oon tuon **huomion**.
 Ison **vauhdin** takia, ajoin rikki **lakia**
 Niin ja suuret **sakot** ahmaisín.

Mua sakkolappu **nolotti** ja se **kukkaroa** kolotti.
 Nyt mä **ajan (ilme+liike)** varovasti, matka taittuu **mukavasti**.
 Olen **pieni** mutten **ahmatti**.
 Olen **pieni** mutten **ahmatti**.

NORSU KÄVELYLLÄ

Norsu oli kävelyllä, sillä oli **mekko** yllä.
 Vastaan tuli **risuaita**, **mekko** oli liian kaita.
Norsu päätti **yli** päästä, **mekkoansa** ei se säästä.
Mekko tarttui **oksan** hankaan, **sattui** norsun **selkärankaan**.

Aita kaatui alas asti, **norsu säikkyi** kamalasti.
 Aidassa on **mekon pala**, **paikata** ei sitä ala.
Heikosti on norsun laita, **rikki** mekko sekä aita.
 Mekko **rikki** aita **maassa**, **norsu** kulkee **kukkahaassa**.
 Mekko **rikki** aita **maassa**, **norsu** kulkee **kukkahaassa**.

Norsu lähtee **äidin** luokse, ei se **pompi** ei se **juokse**.
Äiti mekon **ehjäksi** neuloo, **rikkinäiset langat** seuloo.
Iloinen on norsu pieni, kukkii **kukka** kasvaa **sieni**.
 Norsu **ystävänsä huomaa**, tää on **hyvän mielen** tuomaa.

Ehjän mekon pukee ylle, lähtee jälleen **kävelyllä**
 Ottaa mukaan **ystävänsä**, **korjaa aidan** mielellänsä.
Hienosti on norsun laita, **ehjä** mekko sekä aita.
 Mieli **hyvä** murheet **maassa**, **norsu** kulkee **kukkahaassa**
 Mieli **hyvä** murheet **maassa**, **norsu** kulkee **kukkahaassa**.

KUUTAMO

Kuutamo kurkkasi **puun latvan** yli.
 Sillä oli **suuri** ja **keltainen** syli.
Heitteli maisemaan kuulasta **valoa**.
Valaisi peltoa, metsää ja taloa.

Aamulla sammutti kuun kumotuksen.
Silmänsä sulki ja sulki myös uksen.
Nukkuen odotteli päivällä **iltaa**.
Pystytti illalla kuutamon **siltaa**.

Toisinaan **leikillään** pilvehen **karkaa**.
 Missään **ei** silloin näy **aavetta** arkaa.
Yksin ei leiki, on **seuranaan** tähdet.
 Ne **kaikki** sä **huomaat**, jos **illalla lähdet**.

Kuutamo **nauraen** taivaalla **matkaa**,
illasta toiseen se kulkuaan **jatkaa**.
Pyörää ei käytä, ei **autoa** omista,
 ei **vilkkua** näytä se **pilvistä** somista.
Pyörää ei käytä, ei **autoa** omista,
 ei **vilkkua** näytä se **pilvistä** somista.

MINKÄ MÄ NÄÄN

Mä tuolla **kummallisen** otuksen **nään**,
 on **piikkitakki** sillä **takana** pään,
 se **kesätuulta nuuhkii** vain nenällään.
 Siis kysyn **minkä** nyt mä **nään**?

Se **siili** kai on, me **tiesimme** sen.
 Se **kuljeskeli** tietä pitkin **taaperrellen**.
 Se **siili** kai on, me **tiesimme** sen.
 Sen **piikkitukkaa** tuuli hipoi **heilutellen**.

Mä tuolla **kummallisen** otuksen **nään**,
 kuin sukka **raitainen** on vain **häntänään**,
 puun kylkeen **teroittelee** se kynsiään.
 Siis kysyn **minkä** nyt mä **nään**?

Se **kissa** kai on, me **tiesimme** sen.
 Se **lekotteli** auringossa **venytellen**.
 Se **kissa** kai on, me **tiesimme** sen.
 Sen paksu turkki **harmaa** on ja **raidallinen**.

Mä tuolla **kummallisen** otuksen **nään**,
 se määkimällä ryhtyi **ääntelemään**,
 mä luokse **uskallanko** tuon **sarvipään**.

Siis kysyn **minkä** nyt mä **nään**?

Se **pässi** kai on, me **tiesimme** sen.
Se aittaa puski tarhassansa **kiukutellen**.
Se **pässi** kai on, me **tiesimme** sen.
Sen **pikimusta** turkki on niin **kiharainen**.

Mä tuolla **kummallisen** otuksen **nään**,
se **multaa** myllertelee vain **nenällään**,
se **karsinassaan** kääntää taas **kylkeään**.
Siis kysyn **minkä** nyt mä **nään**?

Se **possu** kai on, me **tiesimme** sen.
Se **maiskutteli** velliänsä läikytellen.
Se **possu** kai on, me **tiesimme** sen.
Se **kylläinen** nyt on ja ihan **tyytyväinen**.

Nyt **siilimme** tuo, taas **saatetaan** luo,
ja **possu kissan** tapaa kyllä **vierellään**,
ja **pässimme** tää, tuon **kiharapään**,
nään **tervehtivän** aidan yli **ystäviään**.